

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în lastruulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Orice inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adon'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin asemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 10.

Sibiu, 1/13 Februaru 1878.

Anulu I.

Dacoromanismulu în alegerile municipale.

I. Vomu începe astadata cam departe istori'a noastră, nu tocma dela Adamu, dar' totusi dela 1830 încóce, pentru-cá se se vedea, cá avuse dreptu Sheakspere unde scrisese, cá une-ori este consecentia și în nebunia, la care noi adaugemu, cá în reutate este cu atátu mai multa. Diariile din Budapesta și Clúsiu, cele cunoscute publiculu întregu cá propagatórie mai în fia-care numeru de ura și urgia contra totu ce este românescu pe acestu pamentu, vedindu ele însele nedreptatea strigatória la ceriu, facuta unui numeru considerabile de individi de nationalitate romana prin asia numitele alegeri din septemanile trecute, în locu se aiba curagiulu a spune verde romaniloru, precumu le spusera buna-óra sasii transilvani în anulu 1861: „functiunile municipale din totu cuprinsulu tieriei nu ajungu cá se damu pane prin tr'insele la concurentii din sangele nostru“, au fruntea se spuna lumei, cá romanii cei mai capabili numai pentru aceea nu au fostu candidati și alesi, cá-ci sunt dacoromanisti periculosi statului și natiunei magiare.

În anulu 1830 parintiile acestoru publicisti de acumu dupa-ce vedusera de una parte, ca din tier'a romanescă și Moldov'a tirani'a turcescă fu împinsa preste Dunare în puterea tractatului de Adrianopole; ér' cuiburile tiraniei de pe malulu stangu alu Dunarei sparte cu totulu, ér de alt'a, cá la indemnulu curții imperiale din Vien'a romanii i-si tramitu din tenerimea loru barbatesce pe la scóle, inventara dintr'odata asupr'a nostra Russolatri'a. Acésta se întimplá tocma pe candu erupse revolutiunea polona contra Rusiei. Combinatiunea ér facuta asia, cá pre candu ei se prepará cá se treca cu voluntarii loru în Galiti'a și de acolo în Poloni'a rusesca, pe cabinetulu din Vien'a se-lu imbete cu relatiuni false din Transilvani'a, cá valachii de aici aru prepara una din Horaiadele cele mai teribili, prin urmare se se ie contra loru cele mai rigoróse mesuri preventive și se întarésca garnisónele de prin cetáti.

Érá tocma pe la serbatorile Craciunului, pre candu familiile nobili și asia avea daten'a de a merge pe la cetáti și orasie spre a-si petrece în carnevalu. Astadata inse unu numeru neasemenatu mai mare cá în alti ani alergá din tóte regiunile

tieriei, tremurandu nu numai de gerulu celu crancenu, ci totu-odata „de fric'a lui Horia“. În aceleasi dile se primira sciri din „Campia“ și din alte districte, cá s'au arestatu mai multi preoti și protopopi romanesci, la cari s'aru fi aflatu corespondentie rebelle; cá episcopulu Vasile Moga și vicariulu capitulariu Dimitrie Caianu (episcopulu Bobu tocma morise) sunt tramisi la faci'a locului, cá sub respunderea cu capulu loru se invetie pe poporu și se infrene criminalele întreprinderi. Scene barbare se veduira în acele dile, precumu a fostu de esempl. cea din comun'a Sárpatak (din susu de M. Osiorheiu), unde doi grafi teneri intrându la preotu în capu de nópte cu forti'a, 'lu radicara din asternutu numai în camasia și 'lu dusera în beserica, cá se le dea în primirea loru puscile și munitiunea, ce ar avea ascunse în altariu și în podulu bisericei. Dupa câte-va septemane se molcomi totulu; preotii arestatu fusera dimisi fora nici o alta investigatiune ulterioara. Remase numai parol'a data, adeca Russolatri'a, în sensulu carei-a operara contra romaniloru preste 10 ani. Inca și pe la 1840 se mai calcá câte o locuinta preotiesca și se deschidea ladile cu pendiarii ale preoteselor, spre a cautá intr'insele portretulu imperatului Nicolae.

Camu dela 1845 încóce nu sciu cumu se facú, cá parol'a susu-citata fu schimbata cu alt'a: Daco-romania. Diariile magiare de atunci discutá cestiunea Daco-romaniei în nescie termini asia de fantastici, în cátu cetindu i-ti puneai adese întrebarea, cá óre în ce stare se va fi aflandu scaunulu mintiei acelor publicisti. Romanii inse în acea epoca ér multu mai pucinu deprinsi a strabate prin labyrintele politice perfile, de-cátu se póta pricepe tendenti'a. Romanii sciau numai atát'a, cá bietii episcopi și capitululu din Blasiu cutezaseră în timpurile dietei celei sparte cu baionetulu din 1834 se compuna o suplica în sensulu celei cunoscute din an. 1791: cá episcopulu Vasilie ceruse dela diet'a din 1837 tienuta în Sibiu drepturi mai omenesci pentru clerulu și bisericele sale; cá acelu-asi episcopu pe timpul dietei din 1841—2 dedese o noua petitiune, în care se marginea a cere drepturi numai pentru clerulu și bisericele din fundulu regiu; cá în fine romanii vedindu proiectele de legi dietali, prin care ér se se estermine limb'a nostra nationala chiaru din familia, din scola și biserica, începura a-si apará dreptulu

esistentiei loru nationali cu logica și o energia, pe care nu ér dedatu nimeni a o asteptá dela sclavii politici și în parte mare feudali ai Transilvaniei. Éta cauzele pentru cari se inventá parol'a de Daco-romanismu. Scopulu adeca ér, cá mai antaiu de tóte se alarmeze pe cabinetulu imperiale și se-lu faca a crede, cá romanii de si tienuti în sclavii și nescientia, totusi se ocupa de ide'a de a se smulge de cátra monarchia. În desiertu le dicea unii barbati de statu din natiunea sasescă: Nu zugraviti asiá desu pe draculu pe parete, cá nu cumu-va se vina în realitate; pentrucá anume diariile tienea strinsu la parol'a data loru atunci cá si mai tardiu dela Pesta. Cu acea parola operara de-ocamdata pâna în ajunulu anului 1848 contr'a romaniloru. Dupa revolutiunea francesca din Februaru o schimbara din nou cu Russolatri'a, inse numai pâna dupa adunarea cea mare din Blasiu. De atunci înainte, pre cátu a duratu versarile de sange, parol'a ér cu totulu alt'a: Camarilla. Generatiunile june au necessitate se cunósca ce însemná pe atunci Camarilla în Transilvania și Ungari'a. Éa semnificá crim'a de înalt'a tradare din partea toturor locuitoriloru tieriei, cáti mai tienea la integritatea monarchiei și la fidelitatea cátra august'a casa habsburgo-lorena. Cu acésta definitiune în mana au fostu estermine mii de esistentie romanesci.

Dupa trantirea la pamentu a insurectiunei unguresci și dupa proclamarea de repetite-ori a drepturiloru omenesci pentru tote populare și tierile acestui imperiu, prin urmare și pentru natiunea romana fora nici o esceptiune, s'ar fi creditu cá parole omoritorie de romani voru disparea cu totulu din viet'i'a nostra publica. Dar nu este asia. Inca în anulu 1848 parochulu Daniilu Roth publicase o brosiura germana în Sibiu, în care desvoltandu pre largu ide'a Dacoromanismului, o recomandá cu totu de-adinsulu chiar' cabinetulu din Vien'a cá o idea forte salutaria, dicindu între altele, cá prin adoptarea ei i'ar fi prea usioru a incorporá Moldov'a și Romani'a la imperiu.*)

Dupa-ce trupele rusesci și turcesci impluseră tierile vecine cu paduri de baionete, ocaziunea de a vorbi despre Daco-romani'a trebuia se

*) Acea brosiurica se mai afla și în mani private, în totu casulu inse în bibliotecele de aici.

Foisióra „Observatoriului“.

Omeni din Carpati*).

Trad. de

Petra-Petrescu.

Citatulu din Schiller „în munti e libertate“ în respectulu politicu, dorere, pana astadi se póte aplicá numai asupră pucinelor munti de pe planetulu nostru, abstragandu póte acele verfuri inospitale, pe cari locuiesc sprinten'a caprióra și spariós'a gaina de pedure, séu acele unde superbulu rege alu aerului isi întinde poternicele aripi, dar pentru fiintie omenesci — fia aceste domni ori servitori — lipsescu conditiunile de existentia. Totusi cine respira din adenculu pieptului aerulu curatu din regiunile Alpiloru, cine privese cu ochii deschisi minunile loru, recunósce îndata întielesulu profundu alu dicerei poetice în pretiós'a bogatia de potere și vietia, care în acésta zona aspra ii strabate totu pulsulu, acea abundantia de potere, cu a carei consciintia locuitorii muntiloru — din timpurile betranei anticuitati pana astadi — cu curagiu eroicu, despretiundu mórtea, au frántu forte adese catenele sclaviei, cari li se puneau cu viclenia si prepotintia.

Eu celu-pucinu am fostu nevoitu se recunosc acést'a, candu cu cativa ani mai înainte, mi se dete ocaziune a cercetá un'a din cele mai frumóse si mai necunoscute tieri muntóse din Europ'a, fóra 'ndoiéla nu dupa mod'a superficiala de turistu, ci din temeiu, în cátu am petrecutu mai îndelungatu în midiloculu maritelor munti uriasii, ale caror corpuru massive despartu Transilvani'a de tier'a, care tocma acum este teatrulu unoru evenimente sangeróse, pline de urmári grele. Da,

atátu de tare me petrunse și pe mine acésta potere plina de vietia, în cátu eu, care nu mai luám séma la ustenele și lipsele nedespártite de vietia în o astfelu de selbatacia, si pe langa mancarea cea mai frugala și cu multe strapatie aflám o placere deosebita dea cutrierá diuliti'a 'ntreaga muntii grandiosi respirandu aerulu balsamicu, pierdiendu-mi privirea în departári nemarginite ér noptile petreciundu-le în incaperea aerósa a unei colibi din marginea pedurei, intinsu pe muschii móle, leganatu de cantecele linu alu unei naiade verginali de Alpi și de zuzuitulu misteriosu alu arboriloru, ce se radica cu verfurile pana la nori.

Imi aducu forte bine aminte deo excursiune facuta pe unulu din cele mai însemnate piscuri din apropiare, cu care ocaziune, în calauzii mei, betranulu Vorescu și fetiorulu seu Petru, ai caror cai mici, dar indesati trebuiau se ne duca si instrumentele de mesuratu, am cunoscutu nisce tipuri originali din acestu poporu munténu. Vorescu, cá mai toti locuitorii din partile aceste érn'a locuía într'unu satu asediatu ceva mai la pólele muntiloru, ér vér'a în stâni pe munti, unde se afla destulu nutretiu pentru oile lui. Elu ér unu betranu minunatu, de rara freschetia spirituala și corporala. Petru din contra apartienea acelei clase de ómeni vigurosi, cari mai bucurosi isi încórda braciile de cátu crerii. Cu aceste nu voiu se dicu, ca junele uriasiu n'ar fi avutu portiunea convenita de minte sanetósa.

Érá o deminetia din cele mai frumóse. Scopulu excursiunei micéi nóstre societáti ér astadi Dealulu-negru. Aerulu. cá totu de-un'a ér plinu de miremele cele mai dulci, ce eshalau din florile și ierburile inrourate carpatine și totu-odata de acea serenitate transparenta, care face cá obiectele departate se apara mai aproape, ér cele din apropiare se se aréte într'o admirabila freschetia de coloru. Audiam jubilandu cinchiti'a, inariti'a, domnisiorulu și tóte cele lalte cantaretie vesele din templulu verde alu maiesteticulu fagetu. Din candu în candu printre trunchii încarcati cu muschi se deschideau náutea ochiloru nostri panorame incantatóre de munti azuri și de vái frumóse, cari în resarit'a sórelui

ti se paru, ca ardu cu flacara rosta-auria. Nici o mirare, déca ómeni și animale din societatea nóstra se urcau la dealu asiá de barbatesce și veseli, cá si candu caletorii'a pe potece tiepisie, pucinu amblate, ar fi o placere fora nici o ostenéla. Si vigurosi și veselu numai cá elu calcă betranulu Vorescu înainte la toti, asiá de vertosu și voiosu, cá si candu nici n'ar sentí sarcin'a aniloru, vestezirea și slabirea membrelor. Pe legea mea, cugetam în mine, betranulu acest'a cu privirea-i totu de una fresca si plina de cugetári, cu trasetur'a-i originala, caustica, din giurulu buzelor, merita de siguru se facu cunoscentia mai d'aprópe cu densulu, si m'alaturaiu langa elu.

„Ei, mosiule;“ i-am disu intindiendu-i ploc'a, „petiórele iti dau de rusine perulu caruntu. E preste potintia se fi betranu“.

„Totusi, totusi, domnule, destulu de betranu“, observá betranulu magulitu, facundu o inghittura sanetósa.

„Si cam de cáti ani vei fi mosiule?“

„Cine póte se scie ast'a acuratu!“ respunse întrebatul medítandu, „nu mi-am numeratu anii, nici-odata, si pentru ce? Mórtea nu întreba de ani, ci culege teneru și betranu, candu i-vine tempulu; déca inse dta cu tóte astea vrei se scii: sub optu dieci nu voru fi, preste suta, inca nu“.

„Cartea dtale de botezu nu se prea póte laudá cu acuratetia“, adausei ridiendu, si cautandu altu sujetu de convorbire, continua: „dar flacáulu astu mare de din dreptu este fetiorulu dtale?“

„Da, domnule“.

„Nepoti inca vei fi avondu a buna séma“.

„Ei, domnule, tocma de acesti-a ducu lipsa mai mare“, respunse superatu betranulu.

„Hm, mare lucrú“, disei, „candu se uita omulu la voiniculu acesta, ar cugetá . . .“

„De siguru, domnule“, intrerupse betranulu, „deaceea nu m'asiu superá nici eu, — numai de ar avé o femeia“.

„Drace, fetele domniavóstre, trebuie se fia tare

*) Descrierea acést'a o reproducemu din diariulu paugergermanu „Die Gartenlaube“, ce apare la Lipsi'a în preste 400,000 esemplare, si care nici candu n'a fostu simpatien Romaniloru. Descrierea acést'a, mai vertosu în timpurile de facia, are pentru noi o însemnatate dupla, tocma pentru ca apare în diariulu numitu.

dispara și mai multu. Inse nu; căci acumu in-grigira că se imple capetele generalilor rusi cu Dacoromanismulu, carii apoi își făcua placerea se aresteze pe vre-o 83 romani literați din Transilvani'a și din Banatu, pe cari după sîcane de câte 5—6 septemani i dimissera escusandu-se, că au fostu o neintielegere. Dar in Sibiu, in Clusiu și Vien'a parolistii cerea neinctatu se se crucifiga Dacoromanistii și se se dimita Varnav'a. Romanii protestă mereu prin deputatii lor, fora nici-unu folosu; pentrucă dela Octobre 1849 înainte se lucră la reorganizarea radicală a acestor țeri, prin urmare era vorb'a de funcțiuni publice, la care cerea și romanii cu tota insistența că se fia aplicati și individii cei calificati de nationalitatea lor, conformu dreptului egale sanctionatu de repetite-ori. La ori-ce aplicare inse a vre-unui romanu, denunciariile si siedeau in calcaiu, că este dacoromanistu, se nu fia aplicatu. Indesiertu li se respunde: Voi aveti formul'a de juramentu compusa asia cumu ati aflatu voi cu cale; luati acelu juramentu dela omu, si deca in urma se va adeveri, că l'a calcatu, puterea tota e in man'a v'ostă, lu-veti judecă totu voi si-lu veti impuscă.

Cu t'ote acestea absolutismulu aplicase mai pe toti romanii capabili, amestecându pe unulu in câte diece alte nationalitati și confesii, și asia n'avea se se t'ema de Dacoromanismulu lor, mai alesu că politi'a și gendarmeri'a inca-i urmăriă cu grige parintesca, că se nu li-se intemple vre-o nenorocire.

In dilele lui Schmerling, pre cătu tempu relatiunile internationale dintre guberniele din Vien'a și Bucuresci eră destulu de incordate, amu fi avutu se suferimu și mai multu din caus'a dacoromanismului, pentrucă mai remasese nisce barbati de statu in Vien'a, cari se ocupau cu absurd'a idea de a nu se mai da pasporți in Romani'a la romani de din c'oce de Carpati, cari aru sci carte mai multa, pentru că se nu se înt'orca de acolo „cu idei otravite“. Din norocire barbati că Schmerling dorindu a se informă esactu despre starea lucrului, nu-si pregetara a studiă și a aprofundă cestiunea atātu că realitate, cătu și ca fantasie. Ascultandu ei si pe barbati de statu ai Romanilor, aflara intre altele, doue mari adeveruri, care suntu: că cu cătu mai multi romani se departeă din funcțiuni sub blastematulu pretecestu de dacoromanismu, cu atātu mai tare cresce numerulu acelora, cari in desperatiunea lor trecu in Romani'a udandu-si pasii cu lacrimi, pre candu aerulu resuna de blastemele lor; alu doilea, că este o adeverata rusne pentru o monarchia de 37 milioane a marturisi in faci'a Europei, că ea cu t'ote sutele de mii de baionete de care dispune, s'ar teme de incercarile unei natii mici cumu este a nostra. Atunci si-adusera aminte si de cuvintele generalului Wohlgemuth, care disese lui Maiorescu: Eu

gingasie, deca nu se lipescu pe langa unu teneru asiă frumosu“.

„Dle,“ se grabi a deslusi Vorescu, „fetele s'ar lipi bucurosu, inse tocma pentru ca ii ambla droia in calcaiu, nu i-place de ele“.

„Pana nu va 'ntelni pe cea adeverata“.

Betranulu clatină tristu din capu, si adause suspinandu:

„Mai me temu, ca ast'a nu voui ajunge-o. Uita-te, dle, Petru este unu june rar in felulu seu, lui totu de un'a i-au placutu mai tare lucrurile pentru cari trebuia se asude mai multu, fia acele gandaci, ori flori, fragi ori selbatecimi; chiaru pentru aceea, fet'a, ce s'ar incercă se i-castige anim'a, ar trebui se fia o s'ir'eta care se scie incurcă mintile selbaticului faciău. Asia fete rar se afla pe la noi“.

Fora voia imi arunca privirea asupra „incapăt-natului“ june, care venia indereptulu tuturor si pe langa tota suirea greoia, fluieră, crestandu dupa tactulu cântecului, ca unu steparelu teneru pe care lu-smulse de langa cale. Dupa obiceiulu din t'iera portă o camesia gr'osa strinsa de unu sierpariu latu, avea ci'oreci strimti de flanelu suru, er peti'orele i-le infasiură nisce opinci asemenea bine potrivite; unu portu, care omeniloru de statura inalta, musculosa, le siede f'orte bine. Pentru a fi scutitu de vremi grele, i-aternă de umerii-i lati unu cojocu lungu, er capu-i cu plete cretie, brunete, eră acoperitu c'o pelaria cu margini late, instrutiatu cu flori de munte. Sub acest'a se vedeau doi ochi si nisce traseturi barbatesci blande si deschise. Ochii lui priviau atatu de veselu si fora grigi, ca si candu lumea ar fi atatu de buna, incatu nu s'ar pot' ntemplă nimicu, inca ce ar pot' turbură o anima omenesca. In adeveru acestu Hercule romanu, pe langa tota imposanti'a lui, era placutu atātu pentru miscările cătu si pentru tienut'a-i originala, si iti presentă unu contrastu satisfactoriu facia de privelistea obicinuata, ce intempini in figurile melancolice si scapetate de pe siesurile Romaniei, si dupa-ce l'am examinatulu din crestetu pana'n talpi, intielesu atātu predilectiunea sexulu femeiescu pentru elu, precum si privirea frageda, superba a betranului Vorescu, alu carui ochiu urmarise directiunea priviriloru mele.

(Va urmă).

ridu de denunciatiile nostri si le dicu, că deca romanii suntu in stare se faca Daco-Romani'a, adeca, potu se lupte dintr'o data cu trei poteri mari, intre care se afla impartita natiunea lor, se o faca neaparatu, si atunci aru merită laud'a si admiratiunea lumii intregi.

Ac'asta eră o minte sanetosa, care judecă lucrurile in modulu susu-aretatu; de aceea in cei cinci ani ai regimulu Schmerling au si inaintatu romanii in funcțiuni publice, care dupa cumu eră calificati, precumu nu inaintasera patru sute de ani mai înainte. Au inaintatu, fora că se fia provocati din vre-o parte a-si renegă sangele, pe tata-seu, pe mama-sa, a se dá de fiu nelegiuitu alu altor parinti, a-si schimbă numele, că se nu mai scia nimeni că este nascutu din patu legiuitu.

(Va urma).

Conferenți'a diplomatica a poteriloru europene.

In limb'a diplomatica se face distinctiune intre congresu și conferentia. Congresu denota mai multu decâtu conferentia. Dara nu e timpulu a da definitiuni inc'oce si incolo. Cu totulu altele sunt grigile cele mari in momentele de facia. C. Andrassy că ministru alu afaceriloru straine a invitatu pe poterile semnatorie a le tractatulu de Parisu din anulu 1856 la conferentia in Vien'a. Invitarea fu acceptata chiaru si de cătra Rusi'a. Cu t'ote acestea, ea f'ora se fia apucatu a se nasce, intimpina mari pedee. Principele Gorciacoff, ministru de esterne alu Rusiei, voiesce conferentia, nu inse in Vien'a, unde in cea din anulu 1854, pre candu fusese ambasadoru, intru atātu l'au iritatu, in cătu esindu intr'o di dela com. Buol-Schauenstein ministru austriacu de esterne, dise francesce: „Lasati voi numai, că va veni o di, in care le veti platit t'ote acestea f'orte scumpu“. Asia Gorciacoff insiste mai alesu pentru trei lucruri. Conferenți'a se se tiena intr'unu statu de rangulu alu doilea si intr'o cetate mica, departe de intrige si coruptiuni, d. e. in Lausanne din Elveti'a; la conferentia se merga ministrulu de esterne alu fiacarei poteri mari, era nu omeni necunosctori de mersulu afaceriloru; in fine conferenți'a se se tiena numai dupa ce se va fi inchiaietu pacea intre Rusi'a si Turci'a, adeca numai spre a'i sanctiona o'resicumu conditiunile, buna-ora cumu s'a intemplatu in anulu 1866 dupa pacea dintre Austri'a si Prusi'a, si dupa cea din 1871 dintre Germani'a si Franci'a.

Deca inse s'ar intempla, că conferenței europene se nu placa nicidecumu conditiunile de pace, care se voru stabili intre Rusi'a si Turci'a, ce se se faca in casulu acesta? Dupa câte se sciu pana acumu, este cea mai mare probabilitate, că cu t'ote complimentele venite dela Gorciacoff anume la Vien'a, căteva din acele conditiuni nu voru placea Austro-Ungariei si Britaniei, precumu nu place m'orte. Si atunci? La intrebarea ac'asta au si apucatu a responde câteva diarie mari rusesci, precumu „Golos“, „St. Pet'ersb. Viedomosti“ si „Agence russe“ care ese in limb'a francesca. Acelea adeca vorbescu de pe calare, cu multa trufia d'ic'undu: Caus'a christianiloru din Oriente este causa sacra rusesca; caus'a slava este causa nationale. Noi ne versaramu sangele pentru emanciparea totale a aceloru pop'ora. Noi amu adoptatu aplicarea si realizarea principiulu de nationalitate, asia, că ele se se guberne si administre, se se cultivate si civilis'edie fiacare in limb'a sa nationala. Si fiindu-că turcii nu voru nici vii nici morti acea aplicare, ei trebuie se se retraga din acele țeri. Deca se mai afla intre poterile christiane de acele care tienu cu turcii si pretindu că ei se mai domine in provinciile ocupate astadi de armele n'ostre, se o spuna acumu indata rotundu, că se scimu cu cine avemu a face. Mai bine acuma, decâtu mai tardiu. Se terminamu odata si cu Austro-Ungari'a, si cu Britani'a. Ce mai atâtea complimente, vorbe g'ole, traganari dintr'o di in alta? Se decida intre acele doue poteri si intre Rusi'a totu numai armele, cu atātu mai virtosu, că poporulu rusescu vede bine, că pace durabile e curatu preste putintia, pana ce nu ne vomu mesura si cu acele totu pe campulu sangelui.

Acesta nu e nici-decumu limbagiu de salone, este inse f'orte bine intielesu; de aceea vedemu că diariile din B.-Pesta si Clusiu inca'lu pricepu cumu se cade.

Dara conferenți'a viit'oria mai are si alte dificultati. Romani'a, Serbi'a, Montenegro, inca si Greci'a pretindu si insistu cu totuadinsulu, că poteri beligerante si interesate in gradulu supremu la lucrurile conferenței, se li se dea locu si votu in aceeasi. Au tota dreptatea staturile acestea, că se

pretinda participare la lucrurile conferenței deca aceea se va conchiama si se dica staturiloru europene: Nihil de nobis sine nobis = nimicu despre noi f'ora de noi. Tierile resaritene sunt proprietate milenaria a pop'oraloru resaritene christiane, era nu a le lupiloru rapitori, cumu dice f'orte bine despre turci dn Schaeffe, fostu ministru austriacu înainte cu cătiva ani in minunat'a sa carte despre vieti'a organica a pop'oraloru. A mai suferi pe turci ca se guberne pe acele pop'ora, nu ar insemna mai pucinu, decâtu a pune pe lupi pastori la turmele de oi. 4—500 de ani au fostu prea preste mesura de ajunsu spre a se pedepsi pop'orale christiane pentru peccatele lor si a le parintiloru. Se fia lasate a merge pe pitioarele lor. Mic'a Grecia, Romani'a, Serbi'a abia s'au desrobitu de ani 40—50, si lumea europ'ena pot' vede diferenti'a esentiale dintre progresulu acestor trei pop'ora si dintre barbati'a completa, in care se afla pana in dio'a de astadi cele remase sub jugulu turcescu; dara cineva trebuie se merga, se le vedea cu ochii sei, pentru-că se creda si apoi se i se revolte sangele in vine.

Constitutiunea turcesca si Coranulu.

Amicii turciloru facu de unu anu inc'oce necurmatu apellu la constitutiunea turcesca d'ic'undu, că de acumu nu mai are nimeni dreptu se se planga de netoleranti'a turcesca. Vorbe de claca sunt acestea. Las' că turcii detera acea constitutiune strimtorati de forti'a impregiariloru, pentru-că dupa aceea se o si calce asia d'ic'undu a dou'a di in mai multe puncte, era anume in ceea ce concerne securitatea personale. Sciti cumu exilara pe Midhat că din chiaru-seninu. Totu pe atunci calcara locuinti'a lui Antimu exarchulu Bulgariei, care tocma pentru-că se nu dea turciloru prepusu, fugindu din Bulgari'a siede in Constantinopole; dara gubernulu ilu ridică dintr'odata că pe unu facatoriu de rele si'lu exilă impreuna cu cei patru consiliari ai sei tocma la Angir'a in Asi'a. Mai t'ota constitutiunea turcesca imitata dupa modelle europene, este oppusa diametralu doctrineloru Coranului. Cumu pot' se suferi mohamedanulu alaturea cu sine pe christianu de ori-ce confesiune, séu pe evreu, candu Coranulu ii comanda lui limpede: „O credintiosiloru (Moslim), candu intalnit pe necredintiosi (Ghiauiri), ucidetii intru atata, că se faceti in t'rensii cătu se pot' mai mare macelu. Ucideti pe necredintiosi pretotindeni unde'i veti afla. Resboiti-ve contra lor, pana candu se voru face Musulmani.“ Sute de fet'va, adeca sententie séu decrete esite dela Steich-ul Islam, adeca dela capii religiunei mohamedane in cursu de secolu sunt compuse si emanate totu in acelu spiritu turbatu alu Coranului; era faptele turciloru facia cu pop'orale de alte religii au corespunsu totu-deauna doctrineloru Coranului. Fericiti cei simplii, carii credu că turcii se voru lapedă vreodata de Coranu in grati'a unei constitutiuni europene. De altumentrea in punctulu acesta dete in anulu trecutulu insusi nou numitul Steich-ul Islam unu respunsu trasnitoriu prin Anathem'a ce a compusu elu nu numai asupra rusiloru si bulgariloru, ci asupra tuturoru pop'oraloru christiane, precumu se vede din contextulu ei, pe care'lu damu aci dupa traductiunea „Bisericei ordod. rom.“

„D'omne atotu puternice! Indura-te spre noi si ne apera, căci suntem poporulu teu credintiosu. D'omne atotu puternice! Creatorulu tuturoru bunuriloru! Intaresce bratiulu otomaniloru, prin bratiulu teu zadarnicesce si nimicesce trufi'a si necredinti'a ghiauriloru. Bine cuventarea lui Allah si a profetulu se se reverse asupra capetelor credintiosiloru. O D'omne! Intaresce pe servulu teu, pe Sultanulu, capulu poporulu teu iubit. Apara tier'a n'ostă si matura de pe totu pamentulu pe necredintiosii, cari au cutezatu a ataca singur'a si sfant'a ta religie. Stergeo, D'omne t'ota urm'a necredintiosiloru rusi, bulgari si greci, cari amblandu in intunericulu necredintiei ca porcii in mocirle, au cutezatu a ridica man'a in contra poporulu lui Mahometu. Desl'ega alianti'a lor, risipesce-le trupele, strica armatele lor, raresce-le sirurile, sfarama-le puterea si arunca-i in fundulu iadulu. Trimete asupra capetelor lor man'i ta si bate-i, dupa cumu ai batutu pana acumu pe toti dusmanii nostri. Incurca-le limbile si sangele curga-le in s'iroe, er capetele lor se se rostogoliesca la peti'orele credintiosiloru tei fii. Copii lor lasa-i orfani, female lor veduve, mamele lor arunca-le in jale si incurca-le mintea! Sterge t'ota urma moscovitiloru, bulgariloru si franciloru*) căci acesti-a suntu aliatii lor si simpatis'eza cu ei. In-

*) Sub numele de Franci (Frenki) turcii intielegu pe t'ote pop'orale europene.

greuza-i cu nenumerate chinuri, ca se fie jertfe ale maniei tale; nimicesce-i cu focu, cu sabie, cu naufragiu si cu ciurma, fomete si cutremuru; ca se li se despopuleze orasiile. Trimite asupra-le pe toti demonii tei sugrumatori; ca toti acesti necredintiosi se sufer de boalele de ochi si minte cu totu nemulu lor, ca se mora cu femei si copii. Cada mani'a si furi'a ta asupra-le ca grindina. Faca-se ei si avutiile loru prada acelora, cari credu in tine si in profetulu teu Mahomet si cu cari se fie totu-deuna favorulu si bine cuventarea lui Allah“.

Ungari'a. Buda-Pesta. Desbaterile parlamentari in cestiunile dualistice asupr'a carora mai sunt diferente esentiale, decurgu in Camer'a deputatiloru cu violentia atatu mai mare, cu catu ele sunt influentiate de progressulu ametitoriu alu staturiloru beligerante in Turci'a europena. Din acesta cauza multi deputati amesteca forte desu cestiunile dualismulu cu cestiunea orientala, folosindu-se de interpelatiuni dese. Pentru ca se se cunosca, pana la ce gradu spiritele sunt iritate din caus'a nepotintiei de a opri anume pe Russi'a in rapedea inaintare a armatelor sale, vomu atinge aici numai interpelatiunea deputatulu Csernatonu din 9 Februaru, formulata in patru puncte. Csernatonu este cunoscutu de multu ca unulu din omenii cei mai brutali; asta data inse l'a intrecutu unu altu colegu alu seu. Csernatonu numesce pe poterile beligerante talhari si pe Russi'a totu odata perfida, insielatoria, care nu sufer pe sermanii turci nici macaru se comunice prin telegrafu. „Facia cu aceste fapte credu eu ca ar' fi de doritu“.

In acelu momentu Br. Ernest Simonyi intreprindendu pe Cernatonu dice: ar' fi de doritu ca se spendiuramu pe Iuliu Andrassy. (Miscare generale).

Ludovicu Csernatonu: D-lu deputatu Ernest Simonyi ie tote lucrurile in gluma, din care cauza politic'a lui este rea. (Larma).

Ernest Simonyi: Eu dicu acest'a cu tota seriozitatea.

Ludovicu Csernatonu: D-lu deputatu n'a aparatu nici odata nici unu lucru cu seriozitate, ci elu a fostu totu deaun'a numai unu rabulistu (latratoriu).

Candu pasiunile omenesci ajungu in parlamente asia de parte, in catu espressiunile cele mai brutali si barbare sunt aplicate la adversari, atunci este semnu invederatu, ca corpulu statulu sufer de morburi forte periculoase.

Eta unde amu ajunsu: pe comitele Iuliu Andrassy austriacii lu-spendiuraseru in anulu 1849 in efigie, pentru - ca in persona nu l'au potutu apuca; astadi vinu omeni din sangele, din natiunea sa si ceru, ca pentru meritele sale castigate spre marele folosu alu natiunei magiare, se fia remuneratu cu furcile.

Romani'a. In urm'a interpelatiloru facute in caus'a cestiunei de retrocederea Bassarabiei, siedintiele secrete din Camer'a si senatulu Romaniei au tienutu patru dile intregi. Resultatulu cunoscutu publice alu acestoru siedintie, este urmatoarea motiune adoptata in unanimitate:

M O T I U N E

(Unulu pentru Altulu).

„Ascultandu explicarile Ministeriulu asupra dispositiuniloru manifestate de guvernulu rusescu de a lua unu parte din teritoriulu romanu, in schimbulu unei desdaunari teritoriale peste Dunare;

„Avendu in vedere, ca integritatea Romaniei a fostu garantata de marile puteri europene;

„Avendu in vedere, ca Rusi'a a garantatu din nou si intr'unu modu specialu integritatea actuala a Romaniei prin art. 2, alu Conventiunii de la 4 Aprile, 1877, stipulandu:

„Pentru ca nici unu inconvenientu seu periculu se nu resulte pentru Romani'a din faptulu trecerii trupelor ruse pe teritoriulu seu, guvernulu M. S. Imperatulu tutuloru Rusieloru se obliga a mantine si a face a se respecta drepturile politice ale statulu romanu, astu-feliu cumu resultu din legile interioare si tractatele existente, precumu si a mantine si apera integritatea actuala a Romaniei.“

„Considerandu ca Romania si-a indeplinitu cu fidelitate obligatiunile cari decurgu pentru ea din aceta conventiune, si ca este convinsa de simtimentele de inalta justitia ale M. S. Imperatulu Alesandru II.

Considerandu ca pentru mantinerea integritatii teritoriulu seu si pentru consolidarea independintiei se, tier'a si-a versatu sangele si si-a impusu mari sacrificie;

„Considerandu ca una Romania independinte

si omogena corespunde atatu la interesele veciniloru sei, catu si la acele ale Europei;

„Adunarea si Senatul declara ca suntu otarite a mantine integritatea teritoriulu sia nu admite nici una instrainare a vre unei parti ore-care din teritoriulu romanu, in schimbulu vr'unei compensari teritoriale seu desdaunari“.

De bucuria unanima a ambeloru corpotiuni in faci'a periculeloru, ce amenintia tier'a din afora, dlu primu-ministru, Brateanu, propune retragerea acusatiunei asupra fostiloru ministrii. Adunarea incuviintieza retragerea acusei cu 64 voturi, contra 6 si 3 abtineri.

Romani'a. (Cestiunea Basarabiei si a Deltei.) In Nr. 7 si 8 alu „Observatoriulu“ fu ventilata cestiunea „Dunarii si a Guriloru sale“ pre catu permise angustulu spatiu. Pre candu eramu se atingemu cate-ceva in specialu despre asia numit'a Delta (Δ), acelu teroriu aluviale situatu intre Gurile Dunarei, diariulu „Timpulu“ ne surprinse pe noi si pe altii in modu prea placutu cu republicarea dupa actele divanulu ad hoc din a. 1857 a unui documentu de importantia vitale. Acela este: Raportulu comisiunei I esmisse de catra adunarea nationale (numita atunci divanu . . .) a Moldovei, spre a'si da opiniunea sa in cestiunea Deltei, despre care poterile garante dispusera forte reu in tractatulu dela Parisu. Si fiindu-ca acelea adunari nationale ad hoc era convocate la respicat'a vointia a poteriloru garante, cu scopu ca natiunea romana din tote classile societatiei se'si descopere in faci'a Europei tote dorintiele, dreptele pretensiuni si marile asupriri de care au suferitu, asia era lucru forte naturale, ca tocma in adunarea Moldovei cestiunea Basarabiei, a Guriloru, a Deltei, a marei se fia discutate si tractate cu totu zelulu celui mai ferbinte patriotismu. De raportoru fu alesu nemuritoriulu Constandinu Hurmuzache, carele si de altumentrea fusese sufletulu comisiunei. Mergendu pe urmele acelu raportu, lectorii nostrii au se intielega multe lucruri in timpulu celu mai de apröpe, care altumentrea aru potea se remana intunecöse; de aceea'lu reproducemu si noi cu atatu mai virtosu, ca actele divanulu ad hoc au ajunsu a fi o carte forte rara*).

„Aceasta comisie are onörea de a supune adunarei ad hoc urmatorulu proiectu de inchiere, atingatoru de indreptarea hotareloru principatelor prin o comisie europeana.

Sciutu este:

I. Ca principatele Moldova si Valachia, nu numai in timpurile vechi, ci si in urma capitulatiiloru, ce ele au inchiatu cu imperiulu otomanu, se intindeau pana la marea neagra.

Acestu faptu istoricu se dovedesce intre altele:

a) Prin titlurile lui Mircea Voda, d-lu Valachiei, carele a incheiatu cea d'inteiu capitulatie cu Turcia, titluri, intre cari se cuprindeau si urmatoarele: Stapanitoru alu tieriloru din amendou partile Dunarei pana la marea negra, alu cetatii Drista (Siliistra), despotu alu Dobrogei s. c. I.¹⁾

b) Prin tratatulu dintre Sigismundu, regele Romaniloru, alu Ungariei s. c. I. si Vladislau, regele Poloniei, din 15 Martie 1412, despre modulu cumu se se imparta intre ei veciniculu pomu de discordie — Moldova, — la intemplantu, candu Alexandru, d-lu acelu principatu, nu le-ar da ajutoru contra Turciloru. Tratatulu acesta stipuleza intre altele, ca, din teritoriulu Moldovei, acelu dintre Prutu si Marea negra, jumetate, impreuna cu cetatea Chilia, sa se dea lui Sigismundu, iar cealalta jumetate, impreuna cu cetatea Akermanulu, lui Vladislau.²⁾

c) Prin marturiea lui Enea Silviu in Istori'a Europei; Despre Ungaria, cap. I, II, VI, carele dice, ca Valachia (Moldova) incepundu de la Ardealu se intinde pana la Marea negra („a Transilvanis incipiens, usque ad Euxinum protensa pelagus“).

d) Prin marturi'a Vorniculu Ureche (in Analele Moldovei, pag. 98) care incredintieza ca hotaru Moldovei se intindea pana 'n Nistru si pana la Mare.

e) Prin mai multe Hrisoave domnesci care arata, ca domni Moldovei intre alte titluri aveau si acelu de „Stapanitoru de la plaiuri pana la Mare“.

f) Prin marturi'a Printiulu Dimitrie Cantemiru (in „Descrierea Moldovei“, ed. germana, pag. 39), carele incredintieza, ca despre amiaza-zi hotaru Moldovei s'au intinsu totu-deauna pana 'n Dunare, iar despre resaritu pana in Marea negra.

g) Prin Chartele geografice din secolulu XVIII, in

* In Transilvani'a nu sciutu se o avemu mai multi ca trei insi.

¹⁾ Dionisius Photinus istoria, tom. III, pag. 370, nota: — Dogiel, Codex Diplomaticus Regni Poloniae tom. I, pag. 598: „terrarum Dobrodiicii Despotus, et Tristri (Silistrae) Dominus etc. — Idem pag. 599. — Gebhardi. Geschichte der Walachei pag. 293. nota. — Engel, Geschichte der Walachei pag. 157.

²⁾ Pray. Dissertationes pag. 146. — Dlugoss. Lib. XI pag. 321.

Engel pag. 116, 117.

³⁾ Cronica lui Ureche pag. 100, nota lui Mironu Costinu.

care Marea negra, incepundu de la Akermanulu pana la gurile Dunarei si anume pana la acea a Sf. Georgie se numeste Marea Moldovei (le Pont-Euxin de la Moldavie)⁴⁾.

II. Ca Basarabia forma a treia parte a Principatulu Moldovei, si cuprindea in sine tnuturile Buceagulu, Ismailulu, Akermanulu si Chiliei⁵⁾.

III. Ca prin urmare si acea parte din Basarabia, care se afla intre bratiurile Dunarii, si anume intre acelu alu Chiliei si acelu alu Sf. George si se intinde pana la Marea negra, au fostu proprietate necontestabila a Principatulu Moldovei.

Adeverulu acesta se dovedesce:

a) Prin situati'a cetatii moldovenesci Chilia veche (Eski Kilia), dupa cumu marturisescu ruinele, care se afla in launtrulu Deltei, intr'o departare insemnatore de la malulu dreptu alu Dunarii, numitu alu Chiliei, apröpe de gur'a acelu riu, si care stapanea totu teritorulu din cuprinsulu Deltei.

b) Prin numirile romanesci ale mai multoru locuri, paraie, vai, lacuri, insule s. a. din cuprinsulu Deltei, numiri, care si pana astazi s'au conservatu, de si teritoriulu, pe care ele se afla, dupa stipulatiile tratatelor ruso-turcesci dela Bucuresti si Adrianopoli, au ramas nelocuite. Din numerulu acestoru numiri insemnamu aici numai urmatoarele.

Intre bratiulu Chiliei si bratiulu Sulinei: insulele Ionestii, Balta Draculu, — lacurile Pescarulu, Tatarulu mare, Tatarulu micu, Lunga, Piperu, Fortuna, Boldu, Taslanesti, Rosca, Babele.

Intre bratiulu Sulinei si bratiulu Sf. George: Lacurile Dragulinulu mare, Dragulinulu micu, Valenii mari, Valenii mici, Lumina, Porculu, Porculetiulu, Laculu lui Isacu, Isacelulu, Rosiulea, Rosiuletiulu; Bivolulu (in josu de Sulina langa mare), Bivoletiu, Coliba Pescariloru, Obrotenii, Laculu Brumei, Coliba Tiutiuniloru.

c) Prin nenumerbare acte de stapanire, exercitate de catre domni Moldovei, din care aici amintimu numai urmatoarele: — Cessi'a, prin care Petru Voda, d-lu Moldovei, au datu cetatea Chiliei Unguriloru (1448)⁶⁾, pentru ajutorulu ce i-au datu la alungarea lui Romanu Voivod de pe tronulu Moldovei; ajutorulu datu de Mohamed II, aliatul lui Stefanu celu mare, la 1462, spre a lua prin asediulu cetatea Chilia veche, din stapanirea Unguriloru.⁷⁾ — Luarea cetatiloru Chiliei si Akermanu de catre Stefanu celu mare, prin asaltu; randuirea de parcalabi⁸⁾ din partea lui in aceste cetati; rezidirea si intocmirea acestoru cetati de catre elu;⁹⁾ — ospitalitatea data in anulu 1475 de cetatea Chiliei tineriloru Genuezi carii, robiti la luarea Cafei si dusi la Constantinopolu, spre a fi inrolati in corpulu Ieniceriloru, au scapatu in acea cetate moldovenesca¹⁰⁾; arderea cetatii Chilia de catre Moldoveni in domnia lui Petru Raresiu.

d) Prin raportulu Divanulu Moldovei catra generalulu Elem, atuncea comandantulu ostiriloru rusesti de ocupatie din 1769, respunsu, care intre altele cuprinde si aretarea urmatoare: „iar hotaru tiei Moldovei au fostu pana in Nistru si pana in Dunare, intre care se cuprinde Benderulu, cetatea Alba (Akermanu), Chilia, Smilulu (Ismailulu), Tomarova (Reni), si Hotinulu, tote cetati si locuri de marginile tiei“.

e) Prin cererea ce deputatii Moldovei trimisi la Petersburg in anulu 1769, au facutu Imperatesei Ecaterinei in cuprinderea urmatoare: „iar candu va bine-voi D-dieu santulu prin nebirutele arme ale Imperatii Tale a se supune acele locuri din Nistru pana in Dunare, iarasi ne rugamu, ca locurile cele ce au fostu din veci ale Moldovei, se nu remaie cu deosebita stapanire, ci iarasi catra Domni'a Moldovei sa fia impreunate, dupa hotaruulu vechiu.“¹²⁾

IV. Ca Moldov'a nici odata nu s'au supusu Imperiulu otomanu prin puterea armelor, ci de buna-voie s'au pusu numai sub protectia lui, rezervandu-si tote drepturile, ce constituiescu neatarnarea staturiloru, dupa cumu dovedescu Capitulatiile ei din 1511 si 1534, in-

⁴⁾ Colson, pag. 216.

⁵⁾ Cantemir, pag. 69. — Sulzer, Geschichte des transalpin. Daciens, pag. 455 si urm. — Wolf, Beschreibung der Moldau' Tom. I, pag. 9 si 67.

⁶⁾ Cronica Moldovei de Ureche, pag. 111. — Engel, pag. 127.

⁷⁾ Engel, Gesch. der Moldau, pag. 134. — Gebhardi, Gesch. der Moldau, pag. 592, 593.

⁸⁾ Prefecti, gubernatori, administratori.

⁹⁾ Engel, totu acolo, Zinkeisen, des osman. Reiches Tom. II, pag. 381—382. Ureche, pag. 119: „in anulu 6973 (1465) in luna lui Ianuarie 23, adunandu Stefanu Voda multa öste de tiera, vrendu se rescumpere cetatile, care le luase Turcii de la alti Domni, pogorft'au cu tota puterea sa spre cetatea Chilie, si sosindu Mercuri spre Joi la miadi-nopte, au incungiuratu cetatea; inca Joi nu s'au apucatu de hartia, era Vineri de diminetia au inceputu a bate cetatea si asia tota diu'a s'au hartuitu pana in sera. Era Sambata, se inchinara cei din cetate si'au intratu Stefanu Voda in cetatea Chiliei si acolo petrecendu trei zile, veselindu-se si laudandu pre D-dieu, imbländindu ömenii in cetate. De acolo si la Cetatea Alba (Akermanu) au trasu, si multa navala facendu, au dobanditu si Cetatea Alba, si asia amendoua cetatile cu multa versare de sange le dobandi, care le-au si intaritu cu bucate si cu slujitori, lasandu pre Isaia si Buhtea parcalabi ca se le grigöscu, era Stefanu Voda s'au intorsu la scaunulu seu la Suceava.“

In anulu 6986 (1477) Iuniu 22 au inceputu Stefanu Voda a zidire cetatea Chiliei (au adausu o cetatiune, cea mai mica catra cetatea cea mare, sau au dresu si'au intaritu la cetatea ce au socotitu, tragöndu-si alte panzi; — adaoge Mironu Costinu acolo in nota).

¹⁰⁾ Cantemir descrierea Moldovei, pag. 116. — Engel, Gesch. der Moldau, pag. 170. — Hammer, Gesch. des osman. Reichs. Ed. II Tom. 2 pag. 152.

¹¹⁾ Archiva Romanesca, pag. 191.

¹²⁾ Archiva Romanesca, Tom. I, pag. 278.

cheiate în deplină libertate și de atunci până în zilele noastre neconținut întarite de către Înalta Pôrta.

V. Ca prin art. 3 alu Capitulației din 1511 și prin art. 5 alu Capitulației din 1634. Înalta Pôrta s'au îndatorit a așera pe Moldova, acestu „Pamentu slobod și nesupusu“, (art. I alu Capitulației din 1511) de totu cei ce aru putea sa o calce, „pazind'o în starea intru care au fostu mai înainte, fâra a i se face o neleguire, sau se suferă, ca se i se face vre odata cea mai mica desbinare sau despartire“.

VI. Ca prin urmare această îndatorire a Înaltei Porți se întindea și asupra Deltei Dunării, care era o parte întregitoare a Moldovei; căci acelu ce s'au îndatorit a așera totulu, s'au îndatorit a apăra și partile, din care se compune totulu.

(Va urma.)

Rusi'a. St. Petersburg. În această capitală se întâmplă în 5 Februarie a. c. unu atentat ce s'ar putea dice fenomenale. Una damă din societatea mai bună a trasu de două ori cu revolveru asupra generariului Trepoff adjutantu alu imperatului și ministru politiei statului, rânindu'lu foarte greu. În aceeași zi fu arestată alta damă la ministeriul de interne, la care erau se află unu revolveru asemenea celui luat de dam'a asasină. Se dice că această doamnă avuse misiunea se impune pe ministru de interne generalu Timasieff. A trei'a damă fu prinsă în adou'a capitala Moscova, sub cuventu că aceea fusese decisă a lua viața principelui Dolgorouki guvernatorulu Moscovei.

Ce se fă acelea atentate femeiesci? Sunt ele numai efectulu vreunei vindicte (resbunari) personale, din vreo cauză strictu privată? Nici-decum, răspundu acei publicisti cari se credu a fi mai bine informați; ci acelea dame avuseră misiunea se lucre conformu ordinulu ce luase fiacare dela societatea secretă, din care făcea și ele parte. Au trasu la sorti, și ele s'au supusu cu unu curaj neastepțat, că se comită aceea ce comisesse în prim'a revoluțiune a Franței domnișor'a Charlotta (Carolina) Corday, care junghiase pe complitul tiranu Marat. Lumea 'și aduce aminte că în vîr'a trecută se escase la St. Petersburg o mica revoltă așa numită a Nihilistilor. Cu acea ocaziune fuseseră arestați mulți oameni, dintre cari 193 de persoane date în judecată fuseră lovite de cele mai aspre pedepse, din câte se coprinde în codicele penale rusesc. Unii credu că în urmarea aceluor sentințe cumplite societățile secrete au decisu se ascundă sôrele la totu auctoriilor aceluor pedepse. Incolo, până acuma totulu este învelitu într'unu misteriu nepetransu.

Sciri diverse.

(Prelegeri publice.) Joi în 14/2 Februarie 1878 va tîne d. I. Popa a două prelegeri publice în sala de restauratiune a gradinei fondurilor arhidiecezane „Gerliczi“ la 7 ore sîr'a în favorulu ostasilor romani raniți, despre: „Fatalitățile unei calatorii dela Sibiu la Brasiov“.

(Încercare de sinucidere.) Unu magnatu din cele mai vechi și mai renumite familii ale Ungariei s'au încercat a-și lua viața în Presburg. Acela este comitele Rudolff Pálffy. Datori foarte mari, prin urmare saracia totală l'au împinsu la pasulu desperat, că se se impune și se-și lase în calamitate veduv'a cu 6 copii. Apoi ce se dicem noi cestilalti moritori? Noi dicem așa, că suntemu dedati cu saracia și cu jafurile; dara pentru aceea nu desperam; apoi mai adaogemu, că care cumu traiesce, așa și móre.

(Închiderea fruntarielor.) Din cauză înfricosiatei epizootii, fruntariile de către Romani s'au închis pe cate-o distanță anumită. Și fiindu că la Caneni bôl'a domnesce în gradul foarte mare, s'au luat mesuri, că în comunele Porcesci, Talmaci și Talmacelu se nu pôta intră de nicăiri vite cornute și nici a es de acolo. Mirarea noastră este, nu ca s'au luat aceste mesuri preventive, ci ca ele vinu așa de tardiu; căci eră știutu, ca epizootia s'a încinsu în Romani înca din Septembrie. Dece s'ar întretin comunicatiune postala și prin Turnu rosu, este mare probabilitate, ca guvernulu eră se afe mai curendu despre acestu pericolu mare.

(Unu botezu motivatu prin luarea stégului la Griviti'a.) Luarea redutelor numite Griviti'a este recunoscută de către totu strategii competenți, că făpta de supremulu eroismu ce pôte esecuta ori-ce trupă din lume. Făpta soldatulu Grigorie Ioanu, care a luat drapelulu turcescu la Griviti'a, este și astadi obiectulu conversatiunii multor mii de patrioți. În comun'a St. Mihail, ai carei poporeni sunt administrati în cele bisericesci de către preotulu din comun'a noastră Căcuciu, se află unu evreu teneru de ani 20, anume Isidoru Hirsch, că cărciumariu; limb'a sa maternă este cea germană, dara cunósce bine și limb'a română, și pe cea magiara, și îi place se cîtescă. Acelu june informatu mai de multe ori parte din lectur'a diarielor, parte din dese conversatiuni cu alti oameni despre făpta eroica a lui Grigorie Ioanu, successive s'au entusiasmatu intru atăta, în cătu a decisu a trece la

religiunea cristiană și prin bapșismu a-și lua numele de Gregoriu Ioanu. Acestu actu santu s'a și îndeplinitu asupra lui Hirsch sambata în 2 Februarie st. n. de către rev. sa dn. protopopu și parochu Michailu Crisanu dela S. Reginu, de unde întorcîndu-se neofitul nostru acasă, creștinii noștri'lu petrecu că în triumfu; era densulu oprindu-se și la casa mea, de bucuria celu coprinse a strigatu: „Se traiésca romanimea; se traiescu și eu robulu lui D-dieu, botezatu pe numele Grigorie Ioanu bravulu, că se pociu face natiunei mele onóre!“ Căcuciu, 2 Febr. 1878. Daniilu Farkas m. pr.

Dupa acestea, depinde multu dela omenia și bunulu simțiu alu locuitorilor romani, că neofitul se se tîna pe tot'a viața sa fericitu, că au adoptatu divinele învetațuri ale christianismulu.

Conversatiuni literarie.

(Fine.)

Fiziologi'a ne înveta, că nutrițiunea, nou'a formațiune și desformațiune a nervilor, ca și a tuturor celorlalte organe, se efectuesc prin metamorfosa — schimbarea materiei — pentru-că acest'a erasi se domineze prin activitatea nervilor, și că prin urmare acest'a din urma, adeca activitatea nervilor, se pôte numi „principiulu vietii“. Dacă pere activitatea nervilor, intră de locu „factorulu chimicu“, și procesulu de putredire succede dupa legile naturei anorganice. Natur'a, vre se dica metamorfosa dureza și acuma mai departe, inse în altu mod; corpulu se desface sub influența osigenulu în elementele sale.

Viața animală se pôte dara cugetă în generalu numai sub ide'a unei sisteme nervose active; bun'a sanetate animală numai pe langa normal'a funcțiune a sistemei nervose.

Cumu este constituită acest'a activitate a nervilor, care în actiunea sa se subtrage dela ochii noștri, dara în efectulu se este foarte observabilă, prin ce se condiționează și sustiene ea la regulat'a nutrițiune a nervilor?

Aceste întrebări au ocupatu din vechime spiretele mari și mici ale omenilor; de ele singure se lucră, candu în secululu mediu cautau omenii dupa „piet'ra întieptilor“, așa numitul „eliesiru de viața“. — Astadi fiziologii noștri nu mai ambla dupa utopii, ci se îndestulescu cu „puterea vietii“ cu „vitalitatea“, dara și cu acest'a numai că se pôte defini aproximativu principiulu ei.

Precum dara fiziologii au învetațu a cunósce în vasele de sange — vine — colcairea unui fluidu, așa presupuneau ei și în sculii nervilor erasi o colcairea, care au însemnatu-o cu cuventulu „Innervatiune“. Ce colcaie inse în acei sculi ai nervilor, nu se pôte scrută timpu îndelungatu. Candu s'a aflatu electricitatea, candu s'a recunoscutu ca frecarea, singur'a atingere a corpurilor eterogene, producă procese chimice, caldura etc., că cauze remote, că sorgintea escarii electricității, atunci Galvani din secululu trecut atribui nervilor facultatea de a poté desvoltă electricitate fora de a fi în stare a documentă acest'a afirmatiune. Ea a fostu rezervată pentru timpulu mai nou.

Profesorulu Dubois-Reumond în Berlinu, pe temeulu esactelor scrutatiuni, prin aparate fizicali ingenioase de elu însusiu aflate a determinatu:

a) ca activitatea nervilor și a muschilor — simțirea și mișcarea — este legata de schimbări legali ale reversarilor — colcairelor — electrice, pe care le produce nervulu și muschiulu și în statulu neactivu, de unde urmnea apriatu, ca aceste procese electrice suntu insii conductorii considerabili ai innervatiunii și ai activității muschilor;

b) ca unu acrescamentu alu innervatiunii aflatorie în stare de repaus se pôte efectui prin aceea, ca ducem asupra nervilor reversari electrice domle; era acea stare de activitate accelerată a nervulu, provocată în modu artificiosu, Dubois o numesce: „electronicu“;

c) ca o scadere, o totală disparitiune a innervatiunii urmnea prin efectulu unui gradu de frigu și de caldura mare, venine narcotice, midilóce caustice, alcoholu, eteru, acidu aceticu și nitricu etc., cu care scadere ori stingere a reversarilor electrice în nervi, intră ca o consecință naturală o micșorare, o încetare a capacității de prestațiune a nervulu.

Asia, acuma scimu, ca acea misterioasă putere a naturei, pe care spiritulu omenescu a știutu dejă se o puna în servitiulu seu, colcaie în nervii noștri, că prin urmare „principiulu nervilor“ este identicu cu electricitatea. Că midilocu dara alu reversarilor și colcairelor electrice în corpulu trebuie negresitu privite totu acele cauze, cari produc electricitatea și afara de elu, adeca: caldur'a ce se nasce prin arderea materilor și formațiunilor utilizate cu midilóce oxigenulu, precumu și prin frecarea masei succurilor produse prin necurmat'a mișcare a ei.

Standu dara aceste; ore se nu fă cu potința, că prin rugatiune, prin puterea cuventelor bine rostite la esorcismu, se se nasce în bolnavu o credință nederita și prin ea o caldura mai mare asupra nervilor, și prin această o reversare a electricității mai repede, și așa o revoluțiune în masa nervilor firesce nevisibilă, care apoi se cauzeze séu meliorare séu totală vindecare. Destulu, ca nu e indoială, cum-că cur'a această dinamică ori psihică a succesu de multe ori și succede și astadi cu atătu mai multu, cu catu acumu o potemu și esplică ôresi-cumu dupa principale arătate mai susu.

Până candu poporul de rendu nu numai celu romanescu, ci oricare altulu, se afe înca în calțiuni copilariesci, până candu religiunea creștină concede esistență dracilor, a spiritelor necurate; până candu bôlele psihice și nervose se voru arată în poporu cu simptome neșitate, cu mișcări spasmodice, precum e epilepsi'a, eclampsia, mania etc.; până atunci voru fi

și theurgi și esorcisatori, și poporul va alergă la ei, că la nisce ômeni cu daru înaltu, și dacă elu se vindeca de reulu, prin care a fostu asupritu, ce strica ei omenimei?

Dara cei ce ne batjocorescu, ne înfrunță ca cu acest'a sustienem superștițiunea în poporul nostru. — E dreptu, inse acei domni făca bine se delature bazele acelei superștițiuni nu numai la poporul nostru, ci la tôte poporale din lume, și atunci va încetă de sine și această superștițiune romană — de care ei nu potu dormi.

În fine fie'mi permis a însemnă aci unu faptu, care însumi l'am esecutat. În anul 1833 fiindu eu medicu tineru în Temišor'a, imi aduce paroculu din Giulețiu Ioanu Petroviciu — care mori înainte de 4 ani — o fetișoră, de altumentrea sanetosa și bine constituită, care își închipuă ca are duhu necuratu în trens'a. Dupa o consultare cu numitul preotu, eu preparam în o sticlută cunoscutulu în Fisică „demunculu cartesianu“ și tînedu'lu ascunsu în mana, am implutu bateri'a machinei electrice, ce o aveam pe mеса, apoi deduciu lantiulu în o mana a fetei, era cu cealaltă faci se atingă conductorulu bateriei. În momentele candu ea simția lovitur'a electrică, eu îi aratai pe draculețu și i diseiu, că era s'a departatu în pustietati esindu prin ferestra afara.

Atătu fata s'gduita de ictulu electricu și ôresi-cum înspaimantată, cătu si muma-s'a care jură, că a vedutu pe draculu — firesce în demunculu, — statura ôresicare timpu neclatite. Dupa aceea fat'a început a-și face cruce și a multiami lui Dumnedieu, ca a scapatu-o de duhu necuratu, simțindu cum a esitu din ea, și a mersu prin ferestra. Eta-ne odată o cura însemnată de o bôla psihică imaginată, inse rea. Firesce ca eu am înșielatu ôresi-cumu pe patient'a, dara înșielatiunea 'ia fostu spre folosu, căci s'a vindecatu și a traitu înca mulți ani în deplină sanetate. De altumentrea înșielatiuni de acestea binevoitorie se făcu și în alte bôle, firesce dupa individualitatea fiacaru bolnavu, și rari sunt acelea casuri, în care se nu succedă. Dr. Vasiciu.

Preturile cerealielor

și altor obiecte de traiu au fostu la

2 Februarie în Sibiu:

Grâu, dupa calitate	1 hectolitr	fl. 8.50—9.50
Grâu, amestecat	1 „	7.30—8.10
Secara	1 „	6.20—6.60
Papusiou	1 „	6.40—7.—
Ordiu	1 „	7.—
Ovesu	1 „	2.90—3.30
Cartofi	1 „	3.00—3.50
Mazare	1 „	14.50
Linte	1 „	18.—19.00
Fasole	1 „	10.00
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	36.00
Untura (unsore topita)	50 „	40.00
Carne de vita	1 „	—36
Oua 10 de	1 „	—50

Cursulu monetelor în val. austr.

Vienna, 11 Februarie.

Galbinii imperat. de aur	fl. 5.59 cr.
Moneta de 20 franci	9.47 „
Imperialu rusesc	9.70 „
Moneta germană de 20 marce	11.63 „
Sovereigns englesi	11.77 „
Lira turcesca	10.75 „
Moneta austr. de argintu 100 fl.	103.50 „

Cursuri de Bucuresci în Lei noi (franci).

9 Febr. 28 Ianuarie.

Obliatiuni rurali din 1864 cu 10%	l. 94.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	94.50 „
Obliatiune de imprumutu domiale din 1871 cu 8%	89.— „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	82.25 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	72.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	82.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	150.— „
Actiunile calilor fer. rom. din 1868 cu 5%	25.40 „
Actiunile calilor fer., prioritati din 1868 cu 6%	73.— „
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	100.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	55.— „

„Albina“

Institutu de creditu și de economii în Sibiu.

Domni actionari ai „Institutulu de creditu și de economii „Albina“ se invita prin această, în vertutea §. 19 alu statutelor societati la

A cincia adunare generală ordinară,

care se va tîne la Sibiu în 12 Martiu 1878 stilulu nou, înainte de amedi la 10 ore în casa institutulu din strad'a Baier Nr. 1.

Obiecte:

1. Raportulu anual alu Directiunii, bilantiulu anual și raportulu comitetulu de revisiune.
2. Ficsarea dividendelor.
3. Distribuirea sumei destinate pentru scopuri de binefacere.
4. Ficsarea pretulu marcelor de presentia.
5. Alegerea unui membru de Directiune în sensulu §. 37 de statute.
6. Întregirea comitetulu de revisiune.

DD. actionari, cari în sensulu §§. 22, 23 și 24 din statute voiescu a participa la nunita adunare în persoană, séu prin plenipotenti, suntu rugati, a si depune la cassa institutulu actiunile lor și eventualu dovedile de plenipotință celu multu până în 9 Martiu 1878 stilulu nou dupa amedi la 6 ore.

Sibiu 30 Ianuarie 1878.

2—3

Directiunea institutulu.

Tipariulu lui W. Kraft în Sibiu.